

The Abraham & Millie Arbesfeld
Kollel & Midreshet
Yom Rishon

Sunday Morning Learning Programs for Men & Women

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG
 WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*On the Shape of the Menorah:
 From Bezalel ben Uri to
 Menachem Mendel Schneerson*

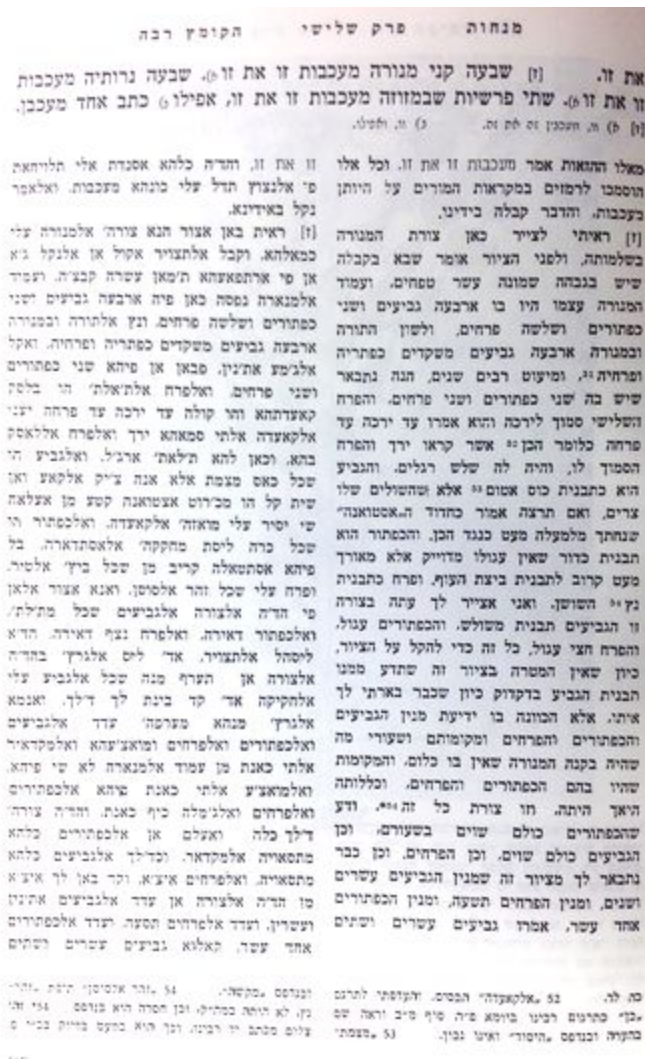
Dr. Steven Fine
 December 25, 2016 • כ"ה כסלו תשע"ז

On the Shape of the Menorah: from Bezael ben Uri to Menachem Mendel Schneerson

Exodus 25--

א ועשית מנרת, זהב טהור; מקשה תעשה המנורה, ירכה וקנה, גביעיה פפתריה ופרחיה, ממנה יהיו. לב וששה קנים, יצאים מצדיה: שלשה קני מנרה, מצדה האחד, ושלשה קני מנרה, מצדה האחד, ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד, פפתר ופרח, ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד, פפתר ופרח; כן לששת הקנים, היצאים מן-המנרה. לד ובמנרה, ארבעה גבעים: משקדים--פפתריה, ופרחיה. לה וכפתר תחת שני הקנים ממנה, וכפתר תחת שני הקנים ממנה, וכפתר תחת-שני הקנים ממנה--לששת, הקנים, היצאים, מן-המנרה. לו פפתריהם וקנתם, ממנה יהיו; פלה מקשה אחת, זהב טהור. לז ועשית את-נרתיה, שבעה; והעלה, את-נרתיה, והאיר, על-עבר פניה. לח ומלקחיה ומחתתיה, זהב טהור. לט פפר זהב טהור, יעשה אתה--את כל-הכלים, האלה. מ וראה, ועשה: בתבניתם--אשר-אתה מראה, בהר.

Moses Maimonides, Commentary on the Mishnah, tr. Y. Kapah (Jerusalem, 1964)

וְרָאָה וַעֲשֵׂה בְתַבְנִיתָם אֲשֶׁר־אַתָּה מֵרָאָה בְּהָר
“And see that you make them after the pattern for them, which is being shown you on the mountain” (RSV):

ודע שבעיר רומי, בתוך החרבות שנשארו מהארמוני והטירות שהיו שם בימי קדם, נשארו עוד היום שיזרים מבנין מפואר של שיש שהקימו לכבוד טיטוס וועספאפאסיאנוס, נקרא ארק"א ד"י טיט"ו (טריומף באגען דעם טיטוס), וניכר שם תמונות בולטות מכלי המקדש שהוליך הצר עמו משבי ירושלים, בשובו מלהחריב את בית אלהינו, ובתוכן צורת המנורה ניכרת היטב עד היום הזה, ואולם כפי הנראה מתוך

הספרי אשר שם העתיקו את התמונות ההן, אין לסמוך עליהן כלל, ויתכן שהחריש המסתת לא כוון לעשות דוגמתן בדקדוק, ובפרט שכפי הנראה לא נעשה הבנין ההוא כי אם אחרי מות טיטוס, ואפשר שלא שם הכלים עצמם נגד עיניו, כאשר סתת אותם, ולא דקדק לעשותם כראוי, ואולם אמת הדבר שהוליכו כלי בית אלהינו לרומי, וגנוס שם באוצרותיהם, כמו שזכרו חז"ל במעילה (דף י"ד ע"ב), ושם ראה ר' אליעזר בר' יוסי, שהיה כמה שנים אחר החורבן, את הציץ ואת הפרוכת (כדאי שם במעילה ובשבת דף ס"ג ע"ב וביומא דף נ"ז ע"א ובסוכה דף ה ע"א) ובסוף פרק אחרון דאבות דר' נתן איתא מכתשת של בית אבטינס ושולחן ומנורה ופרוכת וציץ עדיין מונחי ברומי:

And know that in the city of Rome, among the ruins that remain from palaces and castles there still remains to this day remains of a magnificent building of marble that they erected in honor of Titus and Vespasian called the *Arco di Tito* (*Triumphbogen dem Titus*). Recognizable there are the bas reliefs of the Temple vessels that the enemy brought with him from the capture of Jerusalem—when he returned from having destroyed the house of our God—and among them the image of the menorah is easily recognizable to this very day. However, it appears from the books in which they copied there those images, they cannot be trusted at all. It is possible that the stone carver had no intention to copy them exactly—especially as the building was apparently not constructed until after the death of Titus. It is possible that he did not place the vessels themselves before his eyes when he carved them, and was not careful to make them appropriately. It is true that they took the vessels of the house of our God to Rome, and hid them there in their treasury—as our Sages, of Blessed Memory, remember in [Babylonian Talmud tractate] *Me'ilah* (14b),⁹ and there Rabbi Eliezer son of Rabbi Yose, who lived a few years after the destruction [of the Temple], the [priestly] frontispiece [*šiš*] and the curtain [*parokhet*] (*Me'ilah, ad loc.*, *Shabbat* 63b, *Yoma* 47a, *Sukkah* 5b) and the end of the last chapter of the *Fathers According to Rabbi Nathan* [version A, chapter 41, p. 131] says that “the grinding tool of the house of Avtinah and the table and the menorah and the curtain and the frontispiece are still stored in Rome.”

R. Isaac ha-Levi Herzog, 1954:

(ה) ברם על מגורת המקדש נר אלקים, חלילה שיהא על הבסיס או התושבת שלה (כמין תיבה) איזו צורת דרקון.

(ו) כאמור אני על כרחי נדחף להשערה מאד נועזת. דעתי היא שהמגורה של בית המקדש כשהעבירו אותה חיילי רומא מירושלים לבירת איטליה קרה לה משהו בדרך ונשבר הבסיס שלה ונפל לים, ובכדי לטלטלה בתהלוכת הנצחון ברומי הוכרחו האמנים האיטלקים לשחזר אותה מדעתם, ועשוה בתבנית של מגורות היכלי הרומאים בלי רגלים למטה מן התיבה התחתונה אלא בתושבת או תיבה בלבד ועליה חקוקה צורת דרקון או דרקונים, וכזו היא נתגלפה בקשת טיטוס.

(ז) יוצא מזה שלא טוב עושה ממשלתנו היום הזה, כשזכינו שוב לאורה של ציון המסומלת במגורה, שהיא מחקה דווקא את תמונת המגורה שבקשת טיטוס, אשר כנראה חלו בה ידי זרים, ושאינה כולה על טהרת הקודש כמו שמוכח מתורת רבינו משה גאון הגאונים ז"ל ומשאר מקורות היוצאים מחכמי התורה. ולא זו בלבד אלא שהעיד לפני אדם מומחה בידיעת הקדמוניות (ארכיאולוג) שהמגורות המצוירות על הקברים בקטומבות שברומי כולן בנות שלוש רג" לים (טריפורות) וכן כל המגורות המצוירות בפסיפסים של שרידי בתי הבני- סת הנמצאים בארץ ישראל. ולדעתי כל זה ברור ושריר וקיים.

R. Menachem Mendel Schneerson, Hanukkah, 1987:

On the "triumphal arch" that they built in Rome and named for Titus, may his name be blotted out, after his victory over Jerusalem, there is carved [the image of] a menorah, and there are those who say that this is the image of the menorah of the Temple. The menorah is portrayed there such that the six branches rise [from the central stem] in a half circle. . . . One can say, simply, that the menorah that is carved on the arch is not the image of the menorah of the Temple. As we see in this portrayal, a number of its details do not comport with the structure of the menorah of the Temple—to the point that the "menorah" on the Arch of Titus is decorated with a dragon. Therefore, it is logical to say that the menorah which is on the arch is certainly not the menorah of the Temple, but some other menorah that has some similarity to the Temple menorah. Since the menorah in

the Temple was very significant even to idolaters—for the purposes of their idolatrous practice (which is the explanation for the addition of the image of the dragon, which is idolatrous)—the image on the arch was based upon one of these [idolatrous] menorahs.¹⁷

Gershon Mendel Garelik, Rome, 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=U6Ey7z7-UK8> :

Dear children, dear children [*kinderlakh, kinderlakh*]: The true menorah is like this one [he holds up a Chabad menorah]. And the menorah that hangs there [pointing to the spoils panel] is a complete lie, a complete lie [*sheger gamur*]. It is only because that was a time of destruction, and they drove everyone crazy and they murdered millions of Jews, that they could take a falsehood [that is, a false menorah] and say that this is the [true] menorah. This [holding up the Chabad menorah] is the true menorah. The true menorah never came to Rome. It took hundreds of years and they [the “crazy” gentiles] killed millions of Jews. We [Chabad] hold this menorah, the true menorah; for it was on this kind of menorah that the Rebbe blessed the [Hanukkah] candles [*bentsht likht*]. [Today] no one persecutes [bothers] us—for now is the end of the final exile.¹⁸